Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 63. posiedzeniu Senatu
w dniu 22 lipca 2026 r.

Oświadczenie skierowane do minister rodziny, pracy i polityki społecznej Agnieszki Dziemianowicz-Bąk

Szanowna Pani Ministro!

Zwracam się w sprawie problemu o charakterze systemowym, dotyczącego zasad realizacji programu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Wyrównywanie różnic między regionami III", określonych w uchwale Zarządu PFRON, w zakresie, w jakim odwołują się one do „Standardów dostępności dla polityki spójności 2021–2027" przy ocenie projektów modernizacji wind w istniejących budynkach wielorodzinnych.

Praktyka stosowania tych zasad może prowadzić do sytuacji, w której program powołany w celu likwidacji barier architektonicznych staje się w istocie przeszkodą w ich usuwaniu. Problem ten może dotyczyć znacznej części istniejącego zasobu mieszkaniowego w Polsce, zwłaszcza budynków wybudowanych w technologii wielkopłytowej.

Przedstawiony mi przypadek spółdzielni mieszkaniowej z Olsztyna obrazuje charakter tego problemu. Projekt modernizacji 14 wind obejmuje wymianę urządzeń, przebudowę pomieszczeń po zsypach, dostosowanie wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz wykonanie dodatkowych przystanków na poziomie wejścia do budynku. To właśnie wykonanie przystanku na poziomie „0" umożliwiłoby osobom poruszającym się na wózkach samodzielne opuszczanie budynku bez konieczności pokonywania schodów.

Jak wynika z uzasadnienia oceny projektu, ekspert PFRON zaakceptował odstępstwo dotyczące wymiarów kabiny windy z uwagi na ograniczenia istniejącego szybu, jednak odmówił zaakceptowania drzwi o szerokości 800 mm. Zasadniczą podstawę tego stanowiska stanowiły zasady realizacji programu określone w uchwale Zarządu PFRON, nakazujące zgodność projektów ze „Standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027". W praktyce doprowadziło to do przyjęcia, że po modernizacji istniejący budynek powinien spełniać parametry właściwe dla nowych obiektów, mimo istniejących ograniczeń technicznych.

Jednocześnie, zgodnie z przedstawioną przez inwestora opinią prawną, obowiązujące przepisy techniczno-budowlane nie ustanawiają jednoznacznego obowiązku stosowania drzwi o szerokości 900 mm w przypadku modernizacji wind w istniejących budynkach, a norma PN-EN 81-70:2021 przewiduje możliwość zastosowania drzwi o szerokości 800 mm dla kabiny typu 2 w budynkach istniejących. Oznacza to, że źródłem problemu nie jest wyłącznie treść przepisów technicznych, lecz przede wszystkim sposób ich uwzględniania przez PFRON przy ocenie projektów finansowanych ze środków publicznych.

W efekcie projekt zapewniający rzeczywistą poprawę dostępności – przede wszystkim poprzez doprowadzenie windy do poziomu wejścia do budynku – może zostać odrzucony z powodu niespełnienia parametru, którego osiągnięcie wymagałoby nieproporcjonalnej przebudowy konstrukcji budynku albo byłoby technicznie niewykonalne. Budzi to poważne wątpliwości z punktu widzenia celu programu, zasady racjonalnych usprawnień wynikającej z konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na likwidację barier architektonicznych.

W mojej ocenie konieczne jest pilne dokonanie przeglądu zasad programu „Wyrównywanie różnic między regionami III" oraz uchwały Zarządu PFRON regulującej jego realizację, tak aby w przypadku modernizacji istniejących budynków możliwe było stosowanie zasady maksymalnie osiągalnej dostępności oraz racjonalnych usprawnień, zamiast automatycznego wymagania parametrów właściwych dla nowych inwestycji.

W związku z powyższym zwracam się z prośbą o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania.

1. Czy ministerstwo podziela stanowisko, że program PFRON nie powinien wykluczać finansowania inwestycji wyłącznie z powodu niespełnienia parametrów technicznie nieosiągalnych w istniejącym budynku, jeżeli projekt zapewnia najwyższy możliwy poziom dostępności?

2. Czy ministerstwo uznaje, że sposób stosowania przez PFRON uchwały zarządu funduszu oraz „Standardów dostępności dla polityki spójności 2021–2027" wymaga weryfikacji pod kątem zgodności z celem programu „Wyrównywanie różnic między regionami III", konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz zasadą racjonalnych usprawnień?

3. Czy ministerstwo przeprowadzi pilny przegląd programu „Wyrównywanie różnic między regionami III” oraz procedur obowiązujących w obszarze A pod kątem ich stosowania do modernizacji istniejących budynków wielorodzinnych?

4. Czy ministerstwo poleci PFRON zmianę uchwały zarządu funduszu lub zasad realizacji programu poprzez wprowadzenie jednoznacznej procedury odstępstw dla istniejących budynków, opartej na ekspertyzie technicznej, analizie proporcjonalności oraz obowiązku osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu dostępności?

5. Czy ministerstwo wprowadzi zasadę, zgodnie z którą projekt zapewniający ciągłą drogę dostępną oraz wykonanie przystanku na poziomie „0” nie będzie odrzucany wyłącznie z powodu niespełnienia parametru technicznego, jeżeli jego osiągnięcie jest obiektywnie niemożliwe lub wymaga nieproporcjonalnej ingerencji w konstrukcję budynku?

6. Czy ministerstwo zobowiąże PFRON do zebrania danych dotyczących liczby podobnych wniosków, przyczyn ich odrzucenia oraz wpływu obecnych zasad programu na realizację inwestycji służących likwidacji barier architektonicznych?

7. Czy do czasu zmiany zasad programu zostaną wydane wytyczne dla oddziałów PFRON, aby wnioski dotyczące istniejących budynków były oceniane indywidualnie z uwzględnieniem ograniczeń technicznych oraz zasady racjonalnych usprawnień?

8. Czy ministerstwo rozważy utworzenie odrębnego instrumentu finansowego wspierającego modernizację wind oraz doprowadzanie ich do poziomu terenu w istniejących budynkach wielorodzinnych?

9. Jakie działania zostaną podjęte, aby mieszkańcy budynków wielorodzinnych nie byli zmuszani do wyboru pomiędzy rezygnacją z poprawy dostępności a finansowaniem inwestycji wyłącznie z własnych środków lub kredytów?

10. W jakim terminie ministerstwo planuje przedstawić rozwiązania systemowe dotyczące modernizacji wind w istniejących budynkach wielorodzinnych oraz harmonogram ich wdrożenia?

11. Czy ministerstwo podejmie wspólnie z ministrem właściwym do spraw budownictwa oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych działania zmierzające do zapewnienia spójności pomiędzy zasadami finansowania programów PFRON a obowiązującymi przepisami techniczno-budowlanymi?

Wnoszę o objęcie sprawy nadzorem ministerialnym oraz podjęcie pilnych działań zmierzających do zmiany zasad programu „Wyrównywanie różnic między regionami III”, tak aby środki publiczne przeznaczone na likwidację barier architektonicznych rzeczywiście prowadziły do zwiększenia samodzielności osób z niepełnosprawnościami. Państwo nie powinno doprowadzać do sytuacji, w której program służący poprawie dostępności staje się przyczyną utrwalania istniejących barier.

Ewa Monika Kaliszuk
senator RP